

שיל"ת

קונטרס

דפידשנו

על סדר הדף היומי

קובץ ביאורים והערות על סדר הדף היומי שנתלכנו
בלימוד בצוותא על ידי

הר"ד זלמן חיים הומינר הי"ו
והבה"ח יוסף יצחק גולדשטיין הי"ו

ובסופו הערות
מבי מדרשא
הלומדים דבני קהלתינו שליט"א

יוצא לאור ע"י
ארגון שיעורי תורה שע"י קהילת קרעטשניף

גליון ח' פרשת וארא חודש שבט שנת ה' תשפ"א לפ"ק
פסחים מח. נד:

מבי מדרשא

אחר שקיבלנו תגובות מהקוראים שמעדיפים לשלוח הערות שיש להם על הדף היומי עצמו ופחות מלשלוח הערות על הביאורים משבועות קודמים, לכן הננו לשנות את ייעוד מדור זה להערות על הדף של הקוראים עצמם ואפשר לשלוח הערות כל השבוע ולהשתדל בהומור מוקלד.

את ההערות אפשר לשלוח במייל sh0533132203@gmail.com

או בתיאום עם הר"ר זלמן חיים הומינר הי"ו בפק' 0533132203

כמו כן ניתן להצטרף לרשימת תפוצה לקבלת הגליון במייל הג"ל

דפירשנו בברכה מערכת

ג.ב. הביאורים והערות נכתבו תוך כדי לימוד ואפשר ונפלו טעויות ולכן נבקש מכל מי שיש לו הערות או הארות אם יוכל לשלוח בכתב לכתובת מייל sh0533132203@gmail.com

דף מה ע"א

רצה. בגמ' יכול לא יביא מן המוקצה אמרת וכו' ואי אמרת איסור מוקצה דאורייתא מה לי וכו'. צריך ביאור למה בעינן שיהא דומה מוקצה לטבל כלל, הרי אין כאן ראיה למעט מכאן טבל יותר ממוקצה, וא"כ וכי בשביל שאין מוקצה דומה לטבל אין למעטו, ואדרבא איפכא יש לומר דמשום שאין טבל דומה למוקצה נמעט רק מוקצה ולא טבל. ועוד קשה דלמה אם מוקצה דאורייתא אז לא יהא חילוק בין איסור גופו לדבר אחר, וכי משום שהוא איסור דאורייתא לכך אין לחלק ובדרבנן כן יש לחלק. ונראה לתרץ דבהו"א כיון דמוקצה הוא דרבנן וטבל הוא דאורייתא לכך מוכרח התורה למעט דבר האסור מן התורה בא ולא בא למעט האסור מדרבנן, דהרי מן התורה מוקצה מותר ולמה נמעטו, ולכך ניהא דאחר שעיקר המיעוט בא על טבל אם מוקצה אינו דומה לו הוא אינו נתמעט כאן. אבל אי אמרת דמוקצה הוא דאורייתא ממילא התורה

כשמיעטה לא רק לטבל אמרה אלא גם למוקצה, וא"כ למה יצטרכו לדמות מוקצה לטבל אדרבא נדמה טבל למוקצה, דהרי שניהם איסורים דאורייתא ולמעט שניהם נתכוונה תורה ולכך אין צריך לדמות זה לזה, וא"כ ניהא דהקשו מה לי איסור גופו מה לי דבר אחר.

רצו. בגמ' אמר רב קבא מלוגנא לפיסחא וכן לחלה והתנן וכו'. קשה דמשמע דלרב קב אחד מלוגנא הוא השיעור של עיסה שלא יחמיץ, ואנן למדנו דבחיטין שתיים או שלושה שיעורו ובשעורין שלושה או ארבעה שיעורו, ואיך חולק רב אבו"ע. ועוד דעל חלה הקשו ממשנה דכתיב בה דקב ורבע שיעורו ולמה כאן לא הקשו. ועוד דאפי' לתי' הגמ' דקבא מלוגנא נמי אהאי שיעורא קאי נמי קשה, דתירצו שם דקב ורבע של קב רגיל הוא עולה לקב אחד של מלוגנא וכן פירש ר"ח התירוצ' שם, וזה א"א לתרץ שקב אחד יהא ב' או ג' או ד' קבין. ונראה דצריך לפרש תי' הגמ' דאהאי שיעורא קאי

כרבי מחבירו או לא ולכך א"א
בפשיטות לומר דהיא כלל ברור
כבכל מקום.

דף מח ע"ב

רצח. בגמ' תניא ר"א אומר הסל
מצרפן ר' יהושע אומר תנור
מצרפן. היינו דנחלקו אם רק
כשמניחין בסל יחד הוא
דמצטרפים לחלה או דכבר
בתנור מצטרפים כולם לחלה.
ולפי זה נראה דבכך אפשר
לפשוט הספק הנ"ל אם די באויר
כלי או דבעינן תוך כלי,
דלכאורה תנור יש בה אויר כלי
אבל תוך אין לו, וא"כ יש לומר
דבזה נחלקו דלר"א בעינן תוך
וליכא ולשיטתו גם בכלי שאין לו
לבזבזין אינו מצרפן, ולר' יהושע
די באויר כלי לצרפן ולכך כבר
בתנור מצטרפים ולשיטתו בכלי
שאין לו לבזבזין מצרפם כתנור.
ואולי יש לדחות דלר"י אפשר
דבתנור אפי' אויר כלי אין בו
כיון דפתוח הוא ומ"מ סבר
דחוא מצרפן.

רצט. בגמ' תנו רבנן וכו' דברי ר"מ
וחכמים אומרים וכו'. קצת
קשה למה במשנה הביאו שיטת

היינו דגם במלוגנא בעינן קב
ורבע רק דבעינן לשער לפי קב
של מלוגנא, וגם נראה דביאור
זה מדויק יותר בלשון הגמ'
דנקטו 'א'האי שיעורא קאי ואם
כדפירש ר"ח היה לה לומר
'האי' שיעורא דהיינו עולה
שיעורו כהשיעור שאמרו ולמה
נוסף ה'ה' כאן, וא"כ כך יש
לתרץ גם לפיסחא דמה דאמרו
ב' או יותר קבין היינו לפי קב
מלוגנא יש לשערם. ומה דלא
הקשו כאן ובחלה כן הקשו,
נראה דמשום דאמרינן דרב
תנא ופליג לא קשה שיחלוק
אכו"ע, רק דבחלה כיון דמיירי
בסתם משנה דאין בה כלל
חולקים לא מסתבר שיהא רב
חולק בזה ולכך הקשו.

רצז. בתוד"ה רבי אומר בא"ד
דשמא לא קאמר הכא כרבי
מחבירו דהא איפליגו רבה ורב
חסדא. לכאורה קשה למה לא
נאמר כאן דהלכה כרבי מחבירו,
וכי משום דנחלקו בזה גם
האמוראים לא אמרינן הכלל
דהלכה כרבי. והביאור הוא
דאפשר דבזה גופא נחלקו כאן
האמוראים אם במח' זו הלכה

ר' יהודה וחכמים שם היינו ר"מ, ואילו כאן הביאו שיטת ר"מ וחכמים היינו ר"י ולהיפך מן המשנה ולמה הוא נשתנה. ואולי יש לומר דמשום דסתם משנה הוא ר"מ לכן במשנה חכמים היינו ר"מ, אבל בברייתא דאין סתמה ר"מ נקטו בשם חכמים על שיטת ר"י דהלכה כמותו.

ש. בתור"ה לא שנו בא"ד ואי לא גרם אף אתי שפיר. לולי דברי התוס' היה נראה לומר דגם אם היה גורם אף רודה בלא ה"א גם היה משמע דבעינן חוץ משישוכו אף רדייה, ואדרבא כך נראה יותר דבעינן שניהם.

דף מט ע"א

שא. בגמ' תניא אמר ר"א בר צדוק וכו'. היינו דמשם ראייה דהזמן של ביעור חמץ כשחל בשבת הוא בזמנו ובשבת עצמו, רק דבתרומה כיון דממילא לא ימצא לו אוכלים לכך צריך לבערו מער"ש.

שב. בגמ' אם יכול לחזור ולבער ולחזור למצוותו יחזור ויבער ואם לאו מבטלו בלבו להציל

מן הנכרים וכו'. היינו דבסתם מצוה אם יכול לעשות שניהם יחזור ורק באין לו שהות לשניהם יבטל בלבו, אבל בלחציל מן הנכרים וכדומה אפי' יש לו שהות מבטל בלבו, דכיון דמדאורייתא סגי ליה בביטול בעלמא לכן כדי שלא יהא שום מירדא שתפריעו מלחציל אחרים אמרו דיבטל בלבו ודי בכך.

שג. בגמ' כל סעודה שאינה של מצוה אין ת"ח רשאי להנות ממנה. לכאורה צריך ביאור הרי איך שייך שלא יהנה משום סעודה שאינה של מצוה וכי ת"ח אינו צריך לאכול. והביאור הוא דרק בסעודות גדולות שמתקבצין שם הרבה אנשים אין להנות אם לא מסעודת מצוה. והטעם לזה שלא יראה כרעבתן שבא לאכול בכל סעודה המזדמנת לו ורק בשל מצוה ראוי לו ולפי כבודו הוא. ועיין בכסף משנה שכתב דבאמת בסתם סעודות הרשות מותר לת"ח להשתתף בהם רק שאינו ראוי מדרך המוסר, ומה שאסרו כאן הוא דווקא בסעודה

שלא ברצון חכמים, ולכן אסור להשתתף בה.

שה. בגמ' הא בת"ח הא בע"ח ר' יהושע נסיב כהנתא וכו'. צריך ביאור דהא עכשיו אמרו דרך בע"ח אין זווגן עולה יפה והוא משום דגנאי הוא לאהרן, אבל בת"ח שבח הוא לו, וא"כ למה חלש ר' יהושע, וכן לקמן ברב כהנא דגלי למה גלי בשביל דנסיב כהנתא, וגם אם תתריך דמשום טעם אחר היה להם צרות אלו, מ"מ קשה למה הביאה הגמ' מעשיות אלו כאן וכי מעשה לסתור רצו להביא בכאן, וצ"ע.

שו. בגמ' ת"ר כל ת"ח המרבה סעודתו בכל מקום סוף מחריב וכו'. צריך ביאור למה נקט ת"ח וכי ע"ה העושה כן אין סופו שמחריב ביתו וכו'. ואולי יש לומר דבע"ח כולם כן ממילא ואין צריך לומר כאן כלל דאטו בשופטני עסקינן, ורק בת"ח דאמרנו לעיל דאינו רשאי להנות מסעודה שאינה של מצוה, לכן אמרו דאם כן מרבה סעודתו בכל מקום סופו שמחריב וכו'.

כגון של אירוסין של בת כהן לישראל שנעשית שלא כרצון חכמים ולכן אין לו להשתתף בה. אבל בריא"ף כתב דאדרבא בסעודת רשות סתם אפי' לכל אדם אין להשתתף בה וכמו דאמרינן לקמן דכל הנהנה מסעודת הרשות לסוף גולה, ובכך גם מתורץ למה אמרו כאן דווקא כגון אירוסין דבת כהן לישראל ולא כל סעודת רשות שאינה של מצוה, דבה רק לת"ח אין להשתתף בה ומשא"כ בסעודת רשות לכל אדם אין להשתתף. והכסף משנה יתריך בזה דבאמת בסתם סעודת רשות מותר לו לת"ח להשתתף ולכן אמרו דווקא באירוסין דבת כהן לישראל דבזה הוא דאסור לו.

שד. בגמ' וכגון מאי א"ר יוחנן כגון בת כהן לישראל וכו'. צריך ביאור בזה, דכי משום שאין זה זווג הגון לכך לא יקרא סעודת אירוסין ולא יהא נקרא סעודת מצוה וכי אפשר לחלק דהמצוה נאמרה רק בזווג הגון. ועיין בשפת אמת שכתב דמה דאין זה מצוה משום דהוא נעשית

שז. בגמ' לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו וישא בת ת"ח. קשה למה נקט כל אדם וכי גם ע"ה צריך לעשות כן וישא בת ת"ח, הרי אמרנו לעיל דבת ת"ח לע"ה אין זוגן עולה יפה, והיה לו לומר לעולם ימכור ת"ח. וצריך לומר דלזה לא חיישינן דע"ה גם יעשה כן וימכור בשביל זה כל מה שיש לו, דהרי אינו רוצה שיהיו בניו ת"ח דהוא שונא אותם, ומה דנקט כל אדם בא לרבות דגם מי שאינו בגדר ת"ח אבל גם בגדר ע"ה אינו דגם הוא ימכור כל מה שיש לו וישא בת ת"ח.

שח. בתוד"ה לשבות בא"י ונראה לר"י דה"פ וכו' שהולך לשמוח בפסח. לכאורה קשה דאם הוא מצוה דהולך לסעודת יו"ט למה צריך לחזור ולבער, ואם רשות הוא איך עושה עירוב בשביל זה הרי רק למצוה עושים. ועיין מהר"ם דביאר דהוא מצוה לגבי עירוב דהרי לסעודת יו"ט הולך הוא, אבל לגבי ביעור חמץ הוי רשות דהא יכול לאכול סעודת יו"ט גם בביתו ולכך חוזר ומבער.

שט. בתוד"ה אם עבר צופים בא"ד ואור"י וכו' פי' כל מקום סביב ירושלים שיכול לראותו משם. צריך ביאור דא"כ למה נקט אם עבר צופים דמשמעותו עבר מקום הנקרא צופים, והיה לו לומר אם אינו יכול לצפות ישרפנו במקומו. ואולי יש לומר דר"י אינו חולק על רש"י אלא מבארו, דבאמת כל מקום שיכול לראותו משם בעינן לחזור, אבל צופים שם מקום הוא ונקרא כך דהוא המקום המרוחק ביותר מירושלים דמשם עדיין יכול לראותו, ואפי' דמשאר צדדים יש מקומות אחרים שאפשר לראות מהם, נקט צופים דהוא מרוחק מירושלים יותר מהם, ולכך לא אמר וכמדתה לכל רוח, דבשאר רוחות אין להרחיק כ"כ כמו צופים.

שי. בתוד"ה תניא, תימא אמאי לא מייתי תניא נמי הכי. עיין בעיטור דמשמע בדבריו דסעודה שניה של אירוסין וסעודת סבלונות הם ב' סעודות נפרדות, מכך דפסק דסעודה שניה הוא רשות, ובסעודת סבלונות פסק כר' יוסי דהיא

מצוה. וא"כ מתורץ בכך למה לא אמרו תניא נמי הכי, דהא משם ראייה רק דבסעודת סבלונות נחלקו אבל אין ראייה אם בסעודה השניה גם נחלקו. ובאמת צ"ע בדברי העיטור דבפשיטות משמע דבסעודת אירוסין לא נחלקו כלל ואפי' בשניה לכו"ע מצוה היא, ורק בסעודת סבלונות הוא דנחלקו בו, וא"כ איך לגבי סעודת סבלונות פסק כר' יוסי ובסעודה השניה דלכו"ע שם משמע דהוי מצוה פסק דהוי רשות, וצ"ע בדבריו שם.

דף מט ע"ב

שיא. בגמ' אמר ר' אלעזר עם הארץ מותר לנותרו. היינו להורגו. צריך ביאור דמה הטעם דמותר להורגו, דאם הטעם הוא משום הבא להרגך א"כ גם בת"ח כן ומותר להורגו. ועיין במאירי דביאר דמיירי באמר דרוצה להרוג רק דבסתם עשוי אדם לגזם ואינו מקיים דברו, אבל בעם הארץ חיישינן יותר שיקיים דברו וכמו דאמרינן לקמן דכ"ש דעל חיי חבירו אינו

חס. ונראה לי עוד לתרץ דכיון דמיירי כאן ביוה"כ שחל בשבת לכן רק בעם הארץ חיישינן שיקיים דברו דאפי' ביוה"כ היום הקדוש יכול לעשות כזאת, אבל בת"ח לא חיישינן דביום קדוש כ"כ יעבור על איסור גדול כזה.

שיב. בגמ' אל תקרי מורשה אלא מאורסה. מה דהתורה הוא ארוסה של הישראל ולא נאמר בה נישואין. עיין מהרש"א דביאר דהתורה מתחילה הוא מאורסה לכל איש ישראל, וכשלומד בה אזי הוא עושה בה נישואין ע"י שמכניסה לרשותו, וזה העם הארץ שלא עשה בה נישואין הרי התורה רק מאורסה אצלו.

שיג. בגמ' אילמלא צריכים אנו להם למשא ומתן היו הורגים אותנו. ביאר רש"י דאנו צריכים למזונותיהם ולעזרתם. וצריך ביאור דאם אנו אלו שצריכים אותם למה בשביל זה לא יהרגו אותנו הרי הם אינם מפסידים מכך כלום. ועיין בחכמת מנוח דביאר דכיון דאנו צריכים אותם לכך אין אנו מובדלים מהם לגמרי ולכן אינם הורגים אותנו,

ובלא זימון וזה יכול לעשות גם בלא אכילה כלל ומטעם דכל ישראל ערבים זה לזה. אבל א"כ עדיין יש ראייה דבכזית הוא כבר מחוייב בה מן התורה ואיך אמרו דהוא רק מדרבנן, וצ"ע.

דף נ ע"א

שמו. בגמ' אלא אמר ר"ש בן לקיש בת גברא תגרא דכתיב וכו'. צריך ביאור למה היה צריך להביא כאן את הכתוב וירא שם יהודה ואת הקושיא עליו, היה לו להביא מיד את הלימוד של ר"ש בן לקיש ודי בכך. ועיין בכת"ס דהעיר כן ובמה דכתב שם.

שיז. בגמ' אטו האידנא לאו אחד הוא אמר ר' אחא וכו' לעולם הבא כולו הטוב והמטיב. היינו דמה דקרינן בשם השם אחד, הוא לעולם הבא, דרק הטוב והמטיב מברכים על כולם, ואין השם נקרא ברע וטוב שהם שניים.

פרק ד'

שיח. בתוד"ה מקום שנהגו, אור"י בשם ריב"א וכו' ופריך א"כ קרבן תמיד שהוא לכל ישראל.

אבל אם מובדלים לגמרי היינו היתה גוברת שנאתם והיו הורגים אותנו. ועיין בכת"ס דביאר דבכך שאנו צריכים להם בזה הם מתנחמים בקנאתם דחושבים שבכך יהא להם חלק בתורתנו ולכך אין הורגים אותנו.

שיר. בגמ' תנא שנה ופירש יותר מכולן. ביאר רש"י דהוא משום דידוע הוא מה אומרים הת"ח על עמי הארצות ואיך מגנים אותם. ונראה עוד לבאר דכיון דהשנאה הוא מגיע מקנאה שיש בע"ה לת"ח, והוא שיודע תורה מה היא קנאתו גדולה הרבה יותר ולכן שנאתו יותר מכולן.

שמו. בתוד"ה ואכלת בסו"ד ואור"י דהיינו דווקא קטן וכו' אבל גדול אפי' לא אכל כלל. קשה דהרי בהדיא אמרו שם דאפי' מה דשתה לגרמיה עבד ואינו מוציא אחרים עד שיאכל כזית דגן, ואיך אמר ר"י דאפי' בלא אכל כלום יכול להוציא אחרים. ואולי יש לומר דשם מיירי לזימון ואינו יכול להצטרף בזימון ולהוציאם אם לא אכל כזית, אבל כאן מיירי לברך במקומם

היינו דמבואר בירושלמי דביום
 דאדם מקריב קרבן הוא אסור
 בעשיית מלאכה, וצריך ביאור
 בטעם הדבר וא"א לומר דזהו
 כדי שלא יהא טרוד בדברים
 אחרים ובכך לא יהא פנוי
 להקרבת הקרבן, דהרי לקמן
 הקשה תוס' דגם משום קרבן
 התמיד יהיו אסורים כל ישראל
 בעשיית מלאכה, וזה ודאי לא
 שייך שבעינן שיהיו כולם פנויים
 להקרבת הקרבן דלא עלייהו
 רמיא כלל. ועיין שם בירושלמי
 דזה למידים מהא דכתיב 'תזבח'
 דהיות ומ'בשלת ואכלת' למידים
 דרך האכילה של הקרבן הוא
 דמוטלת על האדם המביאה
 אבל שאר מלאכות אפשר ע"י
 שליח וא"כ למה כתיב 'תזבח',
 אלא מזה למידים דבשעת
 הקרבת קרבנו אסור האדם
 בעשיית מלאכה, והוא גזירת
 הכתוב, ולכן גם בתמיד היה
 הו"א לומר כן.

דף נ ע"ב

שיט. בגמ' ת"ר יש זריז ונשכר וכו'.
 צריך ביאור מה רצה הברייתא
 לחדש כאן, היה לה לומר

דהעושה מלאכה בערבי שבתות
 וימים טובים נפסד ושאינו עושה
 הוא נשכר, ומאי חידש במה
 שמנה הדין בזריז ונשכר. ועיין
 בחת"ס דביאר דבא לחדש
 דבזריז ונשכר כיון דחזינן דלא
 מחמת עצלותו אינו עושה
 מלאכה בער"ש לכך הוא נשכר
 יותר מן השפל שאינו עושה
 מלאכה, דהוא מחמת עצלותו
 אינו עושה. ונראה דכן להיפך
 בשפל ונפסד שחמורה עבודתו
 בער"ש דרך בה הוא עושה
 מלאכתו.

שכ. בגמ' וכתוב כי גדול מעל
 שמים חסדך הא כיצד כאן
 בעושיין לשמה. צריך ביאור מה
 החילוק בין החסד שהוא עד
 לשמים לחסד שהוא מעל שמים.
 וראיתי מבארים דמעל שמים
 היינו ניסים מחוץ לדרך הטבע
 ולזה זוכה מי שעושה לשמה.

שכא. בגמ' המצפה לשכר אשתו
 וריחים אינו רואה סימן ברכה
 לעולם. וביאר רש"י דבשכר
 אשתו אינו רואה סימן ברכה
 כיון דעל שכר מועט מתבזה
 אשתו. וקשה למה נקטו שכר
 אשתו הרי בשכר מועט בבזיון

וקושי אינו רואה סימן ברכה גם כשהוא עובד בזה, ובעושה מלאכה שאין בה ביזיון אמרו דגם בשכר אשתו כן רואה ברכה, וא"כ למה נקטו כאן כלל אשתו דווקא, והיה לו לומר דכל מלאכה בביזיון וקושי ששכרו מועט אינו רואה בה סימן ברכה. ואולי יש לומר דרק באשתו הוא דביזיון גורם שאינו רואה ברכה, אבל כשהוא עצמו עושה במלאכה שיש בה ביזיון כן רואה ברכה ורק במלאכה שיש בה קושי גם כשהוא עושה בה אינו רואה, דביזיון של אשתו הוא הגורם שאינו רואה סימן ברכה. רק צריך ביאור למה דווקא בשכר מועט הוא דאינו רואה ולמה בשכר גבוה כן יראה סימן ברכה אם אשתו מתבזה בשביל זה. ואולי יש לומר דמה ששכרה מועט הוא הגורם לביזיון ובשכרה גבוה אינה מתבזה אפי' דאינה מלאכה מכבדת ולכך רואה סימן ברכה.

דף נא ע"א

שכב. בגמ' ואי רובן דגן אכלי ניכלא זר באפייהו דילמא וכו'. היינו דאפי' דהחשש שיבואו להקל גם בדגן עדיין שייד כאן, אבל כיון דגם באם לא נתיר להם גם שייד קלקול מזה, לכן עדיף שיתירו בפניהם דמאי אולמא האי מהאי, ולכן להעמידם על טעותם עדיפי.

שכב. בגמ' ושמן ונתנום לעבדיהן. כבר הקשו האחרונים דמאי הואילו בזה הרי אדם מחוייב על שביתת עבדו ולמה לעבדיהן יהא מותר. ואולי יש לומר דכיון דאין זה איסור ממש אלא חשש שיבואו ע"י כך לידי איסור אפשר דבכהאי גוונא אין אדם מחוייב על שביתת עבדו, ורק באיסורי שבת ממש מחוייבים על שביתתו.

שכב. בגמ' ח"מ היכא דאין דעתו לחזור ורבה בר בר חנה דעתו לחזור הוה. קשה דאם המשנה דנותנים עליו חומרי מקום איירי באין דעתו לחזור למה גזרו עליו חומרי מקום שיצא משם הרי אינו חוזר לשם ולמה יחמיר כמותם, דבשלמא בדעתו לחזור ניחא דכיון דהוא חוזר יש עליו

חומרי מקום של מקומו ומוסיפים עליו חומרי מקום שהלך לשם מפני המחלוקת, אבל באינו חוזר קשה. ועיין בתוד"ה רבה דבאמת מחמת קושיא זו פירש דלצדדין אמרו דחומרי מקום שיצא משם מיירי בדעתו לחזור וחומרי מקום שהלך לשם מיירי באין דעתו לחזור, אבל כבר כתב שם דקצת קשה לפרש כן דבמשנה נראה דמיירי באדם אחד שמחוייב בב' החומרות. ולולי דברי התוס' אולי יש לתרץ דבאמת ב' החומרות מיירי באין דעתו לחזור, ואפי' דאינו חוזר יש לו להחמיר כמותם דדבר שנהג בו אדם איסור אין לו לחזור ולנהוג בו היתר, וחומרי מקום שהלך לשם פשיטא דמחוייב בו דהא אין דעתו לחזור ונשאר לגור שם.

שכה. בגמ' אני שראיתי את ר"י שאכל וכו' אתה לא ראית אותו לא תאכל. צריך ביאור מה החילוק, אם הוא מותר שיהא מותר גם לבנו שראה אותו, ואם איסור הוא למה לרבה כן יהא מותר. ויש שביארו דמכיון דרבה לא התירו מסברא אלא

מראיה לכן רק לו הוי היתר אבל אחרים שלא ראו אין להם על מה שיסמוכו. אבל עדיין צריך ביאור דהא רבה ודאי בר סמכא להעיד מה דראה את ר"י ולמה מכוח עדותו לא יהא מותר גם לבנו, וצ"ע.

שכו. בתוד"ה אי אתה רשאי בא"ד ותירץ רבינו ניסים וכו' היינו שיודעים שהן מותרים והם רוצים להחמיר על עצמן. קשה דמדברי הגמ' משמע דמיירי באין יודעים שהן מותרים, דהא במעשה של בני ר"ג כתיב ולא רצה לומר להן מותרים אתם, משמע דלא היו יודעים מעצמם היתר לכך. ועיין המשך דברי התוס' דתירץ בקושיא אחרת דכאן מיירי שאין כולם יודעים, והיינו דמתחילה כשאסרו הדבר בידיעה היה והחמירו על עצמן, אבל עכשיו אין כולן יודעים דמתחילה מותר היה, ולפי זה ניחא דגם במעשה שם מיירי כן ולכך כתיב דלא רצה לומר להן מותרים אתם. וגם ראיה לזה איכא דהא לקמן אמרו בגמ' בהא דשני אחים שלא ירחצו יחד דאתו אינהו וגזור משום

אלעזר, וגם אם סובר כמותו
אפשר דהחזיק עצמו קמן מר"ש
בן ר"י ולכן לא התיר לבנו
לאכול אפי' בפניו, אבל באמת
הוא סובר דבאדם גדול כר"ש
בר"י אפשר לנהתיר בפניו,
ולמה הקשו דפליגא דידיה
אדידיה, וצ"ע.

שכח. בגמ' ותרוייהו אליבא דר"ע
וכו' מכאן לספיחים שהן
אסורין. צריך ביאור מניין
שר"ע לא אסר גם בספיחי כרוב
הרי אין כאן שום מיעוט מן
התורה לספיחי כרוב שאינם
אסורים, וא"כ למה לכו"ע מן
התורה אינם אסורים, ובשלמא
לפי' א' ברש"י ד"ה שאין כיוצא
בהן דפירש דספיחי כרוב אינם
בכלל ספיחים כלל דהן גדילין
בענפים, ניחא דהא התורה לא
אסרה כלל באלו שאים ספיחים
רק המח' אם גזרין אטו שאר
ספיחים, אבל לפי' הב' ברש"י
דהחילוק הוא רק דאינו כלה
לחיה בשדה, מניין דאינם נאסרו
כשאר ספיחים, וצ"ע.

של. בגמ' אלא ממקום שאין עושין
למקום שעושין אל ישנה אדם
מפני המח' ונעביד הא אמרת

בעל אחותו, משמע בהדיא
דביודעים דהיה מותר בתחילה
איירי ומ"מ גזרו משום בעל
אחותו וכת' התוס'.

שכו. בתוד"ה עבדינן, לא עבדי
כוותן ה"ל למימר. היינו דסבר
תוס' דכיון דברבה דמא"י הוא
איירי בעינן לומר כוותן דהיינו
כמותינו ולא כוותייהו דהיינו
כמותם. וצריך ביאור למה היה
לו לומר כוותן הרי אביי הוא
דאמר הכא, ואפי' דמיירי על
רבה דמא"י היה, מ"מ לישנא
דשייך במי שאומר הדבר הוא
דבעינן לומר, ואביי דמבבל הוא
ניחא שאמר כוותייהו דהיינו
כמותם ולא לומר כוותן דהיינו
כמותינו, ומאי הקשה תוס' כלל
בזה, וצ"ע.

דף נא ע"ב

שכח. בגמ' אתה בפני אכול שלא
בפני לא תאכל. היינו דכאן
חזינן דהביא רבה מימרא דבפני
כן אפשר לאכול גם מי שלא
ראה את מי שהוא מקור ההיתר
לכך, ורבה עצמו אמר דאפי'
בפני לא תאכל. וקשה דמניין
דבאמת סבר רבה כר' יוחנן בן

וכו'. היינו דמאל ישנה משמע דצריך לעשות כמנהג המקום שבו הוא נמצא עכשיו וממילא בעינן לעשות מלאכה, וא"כ קשה דהא אמרת דצריך לעשות כהחומרא מבין שני המקומות וממילא אין לו לעשות מלאכה. ותירץ רבא אסיפא וה"ק אין בזו מפני שינוי המחלוקת וכו', היינו דמאי דאמרינן אל ישנה הוא דווקא כשמשנה ועושה להיפך ממנהגם דבזה הוא גורם מח', אבל בשב ואל תעשה דבמקום שעושין לא יעשה אין זה שינוי בדיים ממנהג המקום וגם לא גורם למח' ולכן לא יעשה מלאכה, והוא כמו שאמרו דבעינן לעשות כהחמור מבין שני המקומות דלא לעשות מלאכה, וממילא לא קשה מידי.

שלא. בתוד"ה כל הספחים בא"ד ותירץ דהתם מיירי בספחים שגדלו בשישית וכו' אבל של כרוב שגדילין הרבה בזמן מועט אין היכר. קשה דהא אמרינן כאן בגמ' דר"ש הוא דסבר דלא גזרינן ספיחי כרוב אטו ספחים דעלמא וא"כ גם אם יטעו דשל שביעית הם למה

יהיו אסורים כלל הרי גם בשל שביעית לא גזרינן. ואולי יש לומר דדווקא בקודם הביעור הוא דסבר ר"ש שאין לגזור ספיחי כרוב אטו ספיחי דעלמא, אבל אחר הביעור דלכו"ע אסורים שאר הספחים כן יש לגזור אפי' לר"ש אטו ספיחי דעלמא.

דף נב ע"א

שלג. בגמ' א"ל אביי ולנגדיה מר נגידו א"ל עדיפא עבדי ליה דבמערבא מימנו וכו'. קשה למה באמת עבד רב יוסף עדיפא ונידה אותו, הרי חזינן דבמערבא מימנו רק אנגידא ולא אשמתא ומפני כבוד התורה, ולמה לא חשש רב יוסף לכבוד התורה וכמו בא"ד ב', וצ"ע.

שלג. בגמ' למימרא דר' יהודה לקולא קאמר. היינו דקושיא זו היא גם אם לא גרסינן בגמ' התוספת שאמרו, דגם לגירסת המשנה קשה דהא כתיב בה דלת"ק חייב לבער ולר"י צא והבא וכו' דהיינו דאינו חייב לבער. וא"כ קשה למה המתינה הגמ' והקשו

למימרא רק אחר תירוצו של רב שישא, היה לה להקשות מתחילה כן. ואולי כיון דזה ודאי דא"א לפרש המשנה דלר"י לית ליה הא דתנן נותנים עליו חומרי מקום, ומוכרחים לתרץ המשנה בתי' כל שהוא, והו"א דאחר שנתרץ קושיא א' לא יקשה למימרא וכו', לכן המתניה, ואחר שגם על התי' קשה כן דלקולא הוא לכן הקשו למימרא.

שלה. בתוד"ה ביישוב בא"ד דלא אפשר למלאכה בצינעא. היינו דאפי' אם תמצא מלאכה שאפשר לעשותה בצינעא כבר לא חילקו וכיון דסתם מלאכה א"א בצינעא ממילא כל המלאכות נאסרו כמותם.

שלה. בתוד"ה הכובש שלושה כבשים בא"ד ורבן גמליאל סבר ממשות של כל אחד וכו'. היינו דחילק בין גוף הדבר שאם כלה מן השדה הוא אסור לטעם הדבר שהוא כמבוער ואינו אסור מינים אחרים. וקשה דלר"ג מה למידים מהא דכתיב 'מן השדה תאכלו' הרי לאסור רק גוף הדבר כבר למידים מ'לכהמתך'.

ועיין מהרש"ל דכתב דאפשר דבאמת לא למד כלל מכתוב זה כלום ולכן נשאר הדין כמקודם דרק גוף הירק אסור. ולכאורה קשה על זה למה לר"ג אמרה תורה 'מן השדה תאכלו' הר זה מיותר. ועיין בהמשך דברי המהרש"ל דכתב דיש עוד לפרש דברי ר"ג, דלולי הפסוק הו"א לאסור הכל מחמת הטעם ועתה חידשה תורה דאין טעם אסור בביעור ד'מן השדה' היינו מה דיש עדיין בשדה 'תאכלו'. אבל קשה דמר"א משמע דבלא מן השדה הו"א דרק גוף הירק אסור ורק ממזן השדה למידים לאסור אותה, ואיך מה דחידוש הוא לר"א לר"ג פשיטא הוא דלכך הצריך מיעוט ממזן השדה, וצ"ע.

שלו. שם בסו"ד וקסבר ר' יהושע וכו' ור' יהודה דמתניתין לחומרא כוותיה. מה דלא ביאר תוס' כרש"י דר"י כר"ג סבירא ליה והא לכאורה משמע בפשיטות דרק גוף הירק אסור ומשום דא"א להביאו, וחידוש לומר בדבריו דגם הטעם הוא אסור משום שא"א להביאו.

והביאור הוא דכיון דאמרו דר"י לחומרא הוא ור"ג לביאורו של רבינו ניסים הוא המיקל ביותר משלושתם לכן ביאר דבר יהושע סבירא ליה, ובר"א לא רצה להעמידו דר"א שמותי הוא, אבל לרש"י דלביאורו ר"ג מחמיר יותר מר' יהושע ניחא ליה להעמידו בר"ג וכדמשמע בפשיטות מדבריו.

דף נב ע"ב

שלו. בגמ' דאין חיה שביחודה גדילה על פירות שבגליל. עיין בחזו"א שכבר הקשה דמניין לומר כן, הרי יש מקומות דקרובים מאוד יחודה וגליל ומניין לנו דאין החיה הולכת מהכא להתם ואוכלת וממילא כן גדילה חיה שיהודה מפירות שבגליל ולמה נחלק בזמן ביעורם. ועיין בתוד"ה עד שיכלה דאפי' מהר להר בין יהודה לגליל אמרינן דלא אזלא מהכא להתם דזהו החילוק בין הג' ארצות שבכל אחד לחילוק שבין יהודה וגליל, ומשמע מדבריו דמיירי בסמוכים ממש ומ"מ אמרינן דלא אזלא,

וא"כ חיוזק הוא לקושיית החזו"א דמניין לנו כן, ועיין בדבריו. שלח. בתוד"ה עד שיכלה בא"ד ואין נראה דאם אינם חלוקות למה שונה וכו'. צריך ביאור מה קשה לתוס' הרי כבר ביאר רש"י דחלוקות הם לעניין הזמן שכלים פירותיהן, וזה מה שאמרו שם במשנה ולמה אמרו שלוש ארצות לביעור שיהיו כל אוכלין בכל אחת ואחת עד שיכלה האחרון שבה, דהיינו דאפי' שאינם כלות יחד כולם אוכלות עד שיכלה האחרון וברש"י. וגם קשה מה הקשה משביעית ממח' ת"ק ור"ש, הרי גם שם אפשר לבאר כרש"י דרק ביהודה סבר ר"ש שיש חילוק בזמן שכלים פירותיהן. ואולי זה לא ניחא ליה לתוס' לפרש דבמציאות נחלקו אם יש חילוק בזמני הכילוי, אבל קושייתו הראשונה של תוס' צריכה ביאור, וצ"ע.

שלט. שם בא"ד לכך י"ל דאחרון שבה היינו פירות שבהר וכו'. היינו דלתוס' יש כן חילוק בשלוש ארצות שבכל אחת מהארצות שביחודה ובגליל

בזמני הכילוי שלהם. אבל קשה לתוס' איך יבאר מה דאמרו במשנה ולמה אמרו שלוש ארצות לביעור וכו', דביארו שם דלכן לא אמרו תשע ארצות כיון דרק בשלוש אלו יש חילוק בזמן הביעור אבל בשלוש שבכל אחד עד שיכלה באחרון אוכלים בכולם, ולתוס' הרי בכולם יש חילוק בזמן הביעור. ואולי יש לפרש לתוס' דפירוש המשנה למה אמרו שלוש היינו מה החילוק ביניהם דלכן אמרו דכל אחת היא לעצמה, וזה ביארו דכל אחת לעצמה מותרת לאכול עד שיכלה בה האחרון, ואדרבא ניהא לתוס' יותר מה דנקטו האחרון שבה ולא עד שיכלה באחרונה, דלרש"י לא ניהא למה כתיב האחרון שבה דמשמע האחרון בכל אחד לעצמו. ומאי דבאמת לא אמרו לתוס' תשע ארצות לביעור ולמה אמרו שלוש ארצות. יש לומר דכיון דיש חילוק בין שלוש שבכל אחד ליהודה וגליל כמו דאומר תוס' לקמן דבין יהודה לגליל אפי' שניהם בהר לא אמרינן דאזלא חיה מאחד לשני,

ומשא"כ בגליל עצמה שניהם בהר כן אזלה, לכן חילקו דיש ג' ארצות ובכל אחד עוד ג' אחרים. אבל עוד קשה על תוס' דא"כ למה לר"ש אין חילוק בגליל ועבר הירדן בין הר שפילה ועמק הרי גם בהם יש לחלק בכך ולמה אמר דביהודה לבד הוא דמחלקים בה ג' ארצות שונים. ויש לומר כמו דהביא תוס' לקמן משביעית דרק ביהודה שייך לחלק בכך, וגם לת"ק אין החילוק בגליל ועבר הירדן בין הר שפילה ועמק אלא חילוק אחר יש בהם. **שם בא"ד משום דחילוק הר ושפילה ועמק לא שייך אלא ביהודה גרידא כדקתני במסכת שביעית בהדיא.** היינו דשם רק ביהודה נקטו דהחילוק הוא בין הר שפילה ועמק, אבל בשאר ארצות חילקו אותם בחילוקים אחרים. וצריך עיון באמת למה בהם לא יהא חילוק גם בין הר שפילה ועמק הרי אמרינן בתוס' דאין חיה אזלא מעמק להר ולמה לא נחלק גם בהם כן. והביאור הוא דגם אם בגליל יש הר ושפילה מ"מ אין קרקע

שלחם נחשבת כהר לעניין שאין גדילים שם עפצים הרגילים בהר, וכן בשפילה שבגליל אפשר דאין גדילים בהן שקמים, ולכן אין לחלק בכך שם, ורק ביהודה היה חילוקים גם בקרקע עצמה בין הר לעמק ולכן יש לומר דאין חיה שבהר אזלא לשפילה.

דף נג ע"א

שמא. בגמ' ת"ר אוכלים בענבים עד שיכלו דליות של אוכל וכו'.
במשנה בשביעית (פרק ט' משנה ג') כתיב וכל הארצות כאחת לזיתים ולתמרים, היינו דבהם אין חילוק בין יהודה וגליל דכולם אוכלים עד שיכלה באחרון שבהם, ויש שהוסיפו דגם ענבים בכלל אלו. ונחלקו בזה המפרשים, דיש שפירשו דאלו המשך דברי ר"ש אבל לת"ק אין כל הארצות כאחת, ויש שפירשו דדברים אלו הם לכו"ע וגם לת"ק כל הארצות כאחת במינים אלו, ומדברי רש"י כאן ולעיל (נב.) משמע דסבר דאלו רק דברי ר"ש ואין הלכה כדבריו, ולכן פירש דהכל

מיירי ביהודה ועד שיכלה האחרון בו הוא מתיר רק ביהודה. וצריך ביאור דבשלמא לעיל דמיירי בתמרים שבצוער וכן כאן בתקוע ניהא דהא מיירי ביהודה, אבל בגוש חלב הא בחלקו של אשר הוא ובגליל מיירי וכדפירשו כל המפרשים, ולמה הוא מתיר ביהודה. וגם עיין ברש"י ששקשה על האית דגרסי ברש"י ד"ה אוכל, דגרסין אבל דהיינו אבל כרמים, דעל זה בחדיא כתיב בשופטים דהיא בעבר הירדן בארץ בני עמון, ולמה יתיר ביהודה. ועיין בחזו"א שרצה לפרש דמיירי כאן דכל אחת לבדה היא, דאם ביהודה הוא יהא היתר רק ביהודה ואם בגליל הוא יהא היתר רק בגליל, ולא דווקא ביהודה לבד מיירי, אלא רש"י בא לאפוקי מן השיטות דבכל הארצות כולם איירי. אבל א"כ קשה במאי נחלקו ת"ק ור"א הרי תקוע ביהודה הוא וכדמשמע במיזחם לרש"י בדברי הימים וגוש חלב בגליל הוא וכל ארץ תהא מותרת עד שיכלה אחרון שבה

ומה שיידך לחלוק בזה, וברד"ק שם ביאר דתקוע הוא בחלקו של אשר וא"כ לכאורה גם הוא בגליל וניחא דנחלקו בזה, אבל לרש"י שם קשה דלדבריו כאן למה יחלקו בזה, וצ"ע.

דף נג ע"ב

שמב. בגמ' ולא ר' יוסי סבר לה כר"ש. היינו דנחלקו באופן שלשון אחרון הוא דבר שאינו במציאות וממילא מתבטלים דבריו, אם מכיון דמשמע מדבריו דבתחילה גם נתכוון לסוף דבריו לכן מתבטלים דבריו לגמרי, או משום דאפשר לפרש תחילת דבריו להיפך מסוף דבריו לכן יהא עדיף לפרשם להיפך וכך לקיים דבריו ולא לבטלם לגמרי. ובזה סבר ר' יוסי דלא כר"ש אלא דעדיף לפרש תחילת דבריו בהיפך והעיקר לקיים דבריו ולא לבטלם.

שמג. בגמ' ר' יוסי בר אבין אמר מטיל מלאי וכו' זוכה ויושב בישיבה של מעלה. צריך ביאור מה רצה לומר ר' אבין ובמפרשים משמע דר' יוסי מודה דגברא רבה הוה ורק

להוסיף מעלתו של תודום בא. אבל א"כ יקשה למה הוא נצרך לשכר זה דיוכה לישב בישיבה של מעלה בזה שמטיל מלאי לת"ח הוה, הרי אמרנו דהוא עצמו גברא רבה הוה וממילא היה זוכה לישיבה של מעלה כמותם, וצ"ע.

שמד. בגמ' הדר עולא חזא ביה ברבא בר בר חנה בישות. לכאורה קשה למה היה כועס על רבה וכי רבה אמר בזה משהו. ועיין מהר"ם דביאר דכיון דרבה תלמיד דר' יוחנן הוה הבין עולא דהוא אמר הלכה זו לר' אבא ולכן כעס על זה דהא אין זה נכון.

שמה. ברש"י ד"ה הדר עולא בא"ד אלא אף במוצאי יוה"כ מברכין עליו הואיל ודבר חדש הוא וכו'. משמע מדברי רש"י דאם בכל מוצאי יו"ט גם יש לברך אין זה דין דבעינן להדליק אש ולברך, אלא דאם עכשיו כבר הדליק כדי להשתמש בו הוא דבעינן לברך עליו משום דדבר חדש הוא וכו'. ולפי זה נראה דיש חילוק להלכה גם במוצאי שבת בין ב' הדיעות, דלדעה א'

דרך במוצאי שבת בעינן לברך
אז בעינן להדליק בדווקא כדי
לברך עליו ומשום שהוא תחילת
ברייתו וכמו דנוהגים אנן, אבל
לדעה דגם במוצאי יו"ט יש
לברך אין צריכים להדליק
במיוחד כדי לברך אלא אם
הדליק צריך לברך דדבר חדש
הוא, וצ"ע בזה.

דף נד ע"א

שמו. בגמ' כתב ומכתב הלוחות.
היינו דכתב ומכתב הם העט
שבה כתבו את הלוחות וצורת
האותיות, וא"כ לכאורה למאי
הוסיפו דגם הלוחות נבראו
בער"ש, הרי ודאי אם העט
והצורה שלהם נבראו בער"ש
ממילא נבראו גם הלוחות עצמם
ולמה נמנה הלוחות בנוסף להם.
והביאור הוא דהעט והצורה הם
נבראו לכל דבר שבעולם רק
דבראשונה הם נעשו בלוחות,
ולכן הוסיפו דגם הלוחות עצמם
נבראו בער"ש, ולא יהא הו"א
דכתב והמכתב לא בשל הלוחות
הוא דנבראו.

**שמו. בגמ' ר' נחמיה אומר משום
אביו אף האור.** היינו דמכאן

קשה דחזוין דהאור נברא
בער"ש ולא במוצאי שבת.
ולכאורה קשה דהא אפשר
דחברייתא דאמרו דבמוצאי
שבת נברא כת"ק סבירא ליה
ולא יקשה מיד. ועיין ברי"ף ועין
יעקב דהקשו כן ובדבריהם שם.
**שמה. בגמ' והתניא ר' יוסי אומר אור
שברא הקב"ה בשני בשבת
וכו'. צריך ביאור מניין באמת
לר' יוסי דבשני בשבת איברי
דחא לא כתיב כאן דבשני
בשבת הוא. ואולי מסורת היה
לו דבשני בשבת איברי, ור'
בנאה הוא דלמד כן מכך דלא
כתיב ביום שני כי טוב.**

**שמט. בגמ' דתניא ר' יוסי אומר שני
דברים עלו במחשבה וכו'.**
לכאורה קשה דהא למעשה לא
נבראו בער"ש ולמה אמרו לעיל
דבער"ש נבראו. ויש לומר
דהיות ועלו במחשבה ליבראות
ממילא כבר נחשבים כנבראו
דלא שייך מניעה כלפי הקב"ה,
ומה דלא נבראו עד מוצאי שבת
זהו משום דרצה הקב"ה לתת
לאדם הראשון להשתתף
בבריאתה והוא לא עשאה עד
מוצאי שבת.

שנ. בגמ' הוא ענה אשר מצא את הימים במדבר וכו' לפיכך הביא פסול לעולם. צריך ביאור דהא כתיב דרך מצא אותם ולמה אמרו דהוא הביאם לעולם דמשמע דהוא הרביעם זה בזה. ואפשר לומר ד'מצא' דאמרו הוא כמו דכתיב מצא אשה מצא טוב, היינו דמצינו לשון מציאה באישות, ואפשר דגם כאן מה דכתיב מצא הכוונה שעשה בהם מעשה אישות דהרביעין זה בזה, ולכן אמרו דהוא הביאם לעולם.

שנא. ברש"י ד"ה והפרד בא"ד ופרד ראשון נברא מן הארץ ולא בא מן הכלאים. קשה דהא לקמן כתיב בהדיא דאדם הראשון הוא הרכיבן זו בזו ויצא מהן פרד והיינו מכלאים, וגם על הברייתא דמיירי כאן פירשו כן דהרי תירצו דרך עלו במחשבה בער"ש ונבראו ע"י אדם הראשון במוצאי שבת, ואיך אמר רש"י דמן הארץ בא ולא מן הכלאים. ונראה לתרץ דכאן פירש רש"י להו"א דכולו בער"ש נברא וכדי שלא יקשה מהא דאין כל חדש וכו' תירץ

כן, והיינו דבהו"א הבינו דנברא אמרינן רק על נברא ממש ולכן א"א לומר דאדם המרביעם זו בזו הוא יוצרם דהרי אין חדש וכו', אבל למסקנא דרך עלו במחשבה בער"ש יש לומר דכיון דכבר עלו במחשבה בער"ש כבר נקרא שנברא דהרי אמרו דבער"ש נברא, וא"כ אפי' דבמציאות בריאתו היתה ע"י כלאים אין זה חדש, והראיה, דקרינן לה נברא בער"ש ודי בכך שעלו במחשבה שיהא נקרא נברא וממילא אין זה חדש.

דף נד ע"ב

שנב. בגמ' ואם לא עלו דין הוא שיעלו. לכאורה קשה דמה שייך שיעלו עכשיו הרי הם כבר קיימים בעולם ואיך שייך שרק עכשיו יעלו. ואפשר ביאורו הוא דודאי דהוא קיים בעולם אלא דסברא הוא שהיה לו בריה מיוחדת ולכן דין הוא שיעלו, אבל אפשר דאין מוכרחים לדבר זה בריה מיוחדת ולכן הוא מתקיימת גם אם לא עלו.

שנה. בגמ' אמר שמואל אין תענית ציבור בבבל אלא תשעה באב בלבד. וכתב רש"י דהרי אין צריכים גשמים בבבל ולכן לא שייך שם תענית על הגשמים. אבל לכאורה צריך ביאור וכי אין נוהגין בבבל תעניות אחרות של י' טבת וצום גדליה וכדומה, ולמה אמרו אין תענית וכו'. ונראה דכאן מיירי רק בתעניות חמורות המתחילות מן הלילה וזה אין בבבל חוץ מת"ב.

שנה. בגמ' למימרא דסבר שמואל ת"ב ביה"ש שלו אסור. צריך ביאור דלמה הו"א דת"ב יהא קל מתענית ציבור של גשמים. ועיין במאירי דביאר במשנה דיש להקל בת"ב כיון שהוא אבילות ישנה ולכן יש מקומות שהתירו בה מלאכה, וכך יש לומר גם לגבי ביה"ש שיש להקל בו.

שנה. בגמ' הבא נמי לקביעא דירחא. היינו דביוה"כ עבדינן שני ימים מספק אבל בת"ב רק יום אחד עבדינן. וצ"ע איזה יום עבדינן בת"ב דמספק נאמר דלא עיברו או דכן עיברו.

שנו. בגמ' ואיבעית אימא מאי אינו כתענית ציבור לעשרים וארבעה. קשה דהא על זה נמי קשה כמו דחקשו לעיל בגמ' דהא אמר ר"י ולואי שיתפלל אדם כל היום כולו, וצ"ע.

שנו. ברש"י ד"ה ועומק הדין, הרוב טועים בו. היינו דלא מיירי כאן בהדין שעתיד לבוא דזה פירש רש"י אח"כ, אלא מיירי בדיני התורה דרוב בני אדם טועים בעומק דינו, וכן פירש דבריו בבן יהוידע. ועוד יש לפרש דמיירי בעומק הדין של האדם בעוה"ז דהיינו שכר ועונש דרוב בני אדם טועים בו ואין מבינם חשבונם, ואח"כ פירש רש"י על העתיד לבוא.

שנה. ברש"י ד"ה לתפילת נעילה בא"ד בג' פרקים בשנה וכו'. משמע דזה היה בכל שנה. וקשה דכי בכל שנה היה תענית לגשמים דלכן אמרו דבג' פרקים היו, וא"א לומר דמיירי בת"ב דהא עכשיו מיעטו אותו מנעילה. ואולי כוונתו דהוא שייך בג' פרקים ואין מוכרח דהוא בכל שנה כן.

